

UNIFICAREA ORGANIZĂRII PROFESIEI DE AVOCAT DUPĂ MAREA UNIRE. ASPECTE PRIVIND CREAREA ȘI EVOLUȚIA BAROULUI ROMÂNIEI MARI.

Deplina constituire a statului național unitar român – rezultat al unificării provinciilor istorice românești- Basarabia, Bucovina și Transilvania cu patria mamă – este un proces politic, economic, social, cultural, juridic îndelungat.

Simpla aderare statală a fost mai ușor de îndeplinit. Procesul integrării complete, aparent ușurat de existența unor compatibilități organice a provinciilor unite cu vechiul regat a fost o activitate complexă, neuniformă și de durată, influențată de particularități, diversități și neconcordanțe, dintre cele mai diferite, care au îngreunat unificarea instituțională deplină, inclusiv în ce privește profesia de avocat.

Nivelul de dezvoltare a profesiei de avocat și tipurile de relații economice care au configurat evoluția profesiei, structura socială și viața politică în fiecare dintre provinciile nou integrate și vechea Românie, structura națională (etnică) a avocaților, dar și a populației care apela la serviciile profesionale ale acestora sunt factorii care au configurat particularitățile de organizare unitară și, apoi, de evoluție a Baroului național. În plus, sistemul juridic al României, incluzând legislația și parlamentul, administrația și justiția, în principiu era esențialmente diferit de cele din provinciile, ulterior reunite: Regatul României avea o legislație privind profesia de avocat de influență franceză, în vreme ce Transilvania suporta efectele dreptului maghiar și parțial, limitat, pe cel austriac, partea nordică a Bucovinei, devenită austriacă, era sub influența acestei legislații, iar în Basarabia era în vigoare legislația rusească, țaristă.

Efectele acestor diferențe juridice, în raport de durata lor, duritatea oprării pe baze etnice au influențat viața social-economică și politică locală, inclusiv în formarea unor tradiții specifice, reflectate chiar în mentalul colectiv al comunității profesionale a avocaților. Instituția notarului public și a cărților funciare pentru Ardeal, Bucovina și Banat au configurat practici profesionale specifice privind activitatea avocaților în materia încheierii actelor juridice și a publicității imobiliare.

Noua Românie (devenită Mare) trebuia să-și revizuiască, din temelii, vechea legislație, și să o așeze pe noi baze care să permită modernizarea ei, inclusiv legislația privind profesia de avocat.

Fie prin modalitatea tehnică a extinderii exprese a legislației românești, în vigoare la acea dată, în noile provincii, concomitent cu

abrogarea expresă a vechilor reglementări locale, fie prin adoptarea directă a unor noi reglementări, perfecționate succesiv, cuprinzând și norme cu caracter abrogativ pentru legislația românească anterioară, deja existentă, unificarea legislativă a profesiei de avocat a determinat o nouă organizare a profesiei și, implicit, construirea și perfecționarea Baroului național.

Provenind dintr-un spațiu cu tradiții juridice diferite de cele din Vechiul Regat, în general, avocații din Transilvania, Banat, Bucovina, Basarabia au dorit să le prezeve pe cât posibil în procesul de unificare legislativă.

Un prim pas s-a făcut de Congresului Național al avocaților români din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, desfășurat la Sibiu în 19-20 ianuarie/1-2 februarie 1919. La Congres au participat și membri ai Consiliului Dirigent: Iuliu Maniu (președinte) și Aurel Lazăr (ministru al Justiției).

Congresul a organizarea pe criterii regionale prin constituirea Uniunii avocaților români din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, cu rolul de a le apăra interesele materiale și morale. Propunerea era corespunzătoare propunerii de a se înființa o secție ardelenescă a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

S-a constatat o viziune diferită de cea din Vechiul Regat privind profesia de avocat, asupra formării și profilului intelectual al avocatului, asupra modului de organizare a baroului.

Pentru a evita concurența avocaților din Vechiul Regat și pentru a se proteja, Congresul de la Sibiu a hotărât ca oricare avocat ce dorește să profeseze în teritoriile nou unite să aibă pregătirea și „calificarea” cerută pentru accesul în profesia de avocat din aceste teritorii.

În documentele emise de Consiliul Dirigent s-a folosit denumirea de barou, după exemplul din Vechiul Regat, ca un prim pas cu valoare simbolică spre unificarea terminologiei.

S-a propus o reorganizare a Camerelor de avocați (corespunzătoare Barourilor, în viitor - n.n.s.) cu reședințele în: Sibiu, Brașov, Deva, Arad, Timișoara, Oradea, Cluj, Bistrița și Miercurea Ciuc (pentru întreg Ținutul Secuiesc).

Camerele urmau să își păstreze intactă autonomia. Limba oficială în profesia de avocat și în evidențele profesionale urma să fie limba română. Toți avocații din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș urmau să fie obligați să depună un nou jurământ de fidelitate și anume: *„Jur pe atotputernicul Dumnezeu de a fi credincios regelui Ferdinand I și Statului Român, de a respecta cu sfințenie legile țării, precum și decretele și ordonanțele*

Consiliului Dirigent din Sibiu, de a împlini chemarea mea de avocat cu onoare, punctualitate și conștiință. Așa să-mi ajute Dumnezeu!".

Jurământul sau promisiunea solemnă urmau să fie depuse la sediul Camerei avocaților, într-o ședință plenară, iar avocații din provincie l-au depus înaintea șefului judecătorei de ocol. Forul în fața căruia s-a depus jurământul/promisiunea solemnă urma să-i elibereze fiecărui avocat un certificat atestator.

Decretul I din 24 ianuarie 1919 al Consiliului Dirigent al Transilvaniei – intitulat *Despre funcționarea în mod provizoriu a serviciilor publice, aplicarea legilor, despre funcționari și întrebuințarea limbilor* - a constituit temeiul pe baza căruia s-a emis ordonanța 121/1919 referitoare la judecători, avocați și notari publici. Paragraful 4 stipula că toate organele judiciare (magistrați, procurori, avocați, notari publici) trebuie să depună un nou jurământ de fidelitate, față de statul român. Conform paragrafului 7, avocații, notarii publici și experții care nu voiau să depună jurământul/promisiunea "*nu vor mai putea funcționa în această calitate a lor*". Pentru a veni în ajutorul avocaților și notarilor publici care nu știau limba română, prin paragraful 8 li s-a acordat o perioadă de grație pentru învățarea acesteia, de șase luni de la intrarea în vigoare a ordonanței. O parte din juriști au refuzat depunerea jurământului.

Prin Decretul nr. XV barourile au fost reorganizate *cu asigurarea continuității activității lor* și cu un număr mai mic de avocați decât cel prevăzut de lege. Până atunci nu se putea organiza un barou cu mai puțin de 30 avocați. Toate autoritățile civile și militare (și organele subordonate acestora erau obligate să pretindă de la avocatul care se prezenta pentru vreun client să prezinte dovada depunerii jurământului. Cei care nu au depus jurământul au fost îndepărtați din profesia de avocat.

Resortul de Justiție al Consiliului Dirigent a apelat la avocați pentru a trece în magistratură pentru a se rezolva o problemă acută, cea a românizării justiției. Numirea în profesia de magistrat a avocaților români s-a solicitat să fie soluționată astfel încât în posturile de președinți de Tribunale, de Curți de Apel și de judecători la Curtea de Casație să fie numiți judecători și avocați care au cel puțin zece ani vechime, iar avocații care îndeplinesc condiția de vechime să fie numiți judecători cel puțin cu rangul de consilieri la Curtea de Apel, indiferent de postul ocupat, iar vechimea în profesia de avocat să se considere la avansări și la pensionare ca vechime echivalentă în magistratură. Avocații care urmau să ocupe funcții publice să fie suspendați din profesie - instituție nou introdusă în reglementări privind profesia de avocat.

În procesul de reorganizare instituțională s-a integrat și formarea Consiliului suprem disciplinar al avocaților.

În paralel cu eforturile de reorganizare a barourilor, Consiliul Dirigent s-a preocupat și de organizarea examenelor de admitere în corpul avocaților și în magistratură. În 12/25 martie 1919 Consiliul Dirigent a instituit provizoriu o Comisie de examinare pentru examenele de capacitate ale avocaților și magistraților cu sediul la Cluj. Jumătate din membrii comisiei era formată din avocați. Ca obiect de examen s-a introdus dreptul constituțional român. La începerea examenelor, istoria consemnează declarația președintelui Comisiei care a identificat un nou început: *"baza unui viitor plin de garanție, că magistratul și avocatul român va fi cel mai credincios apărător a voinței, a simțului de drept a poporului român"*.

În această etapă istorică au existat dispoziții comune pentru magistrați și avocați în ceea ce privește accesarea în aceste profesii juridice. Recunoscându-se importanța practicii avocațiale s-a stabilit ca o condiție de admitere la examen efectuarea unei practici efective de cel puțin trei ani, dintre care doi după dobândirea diplomei de doctor în drept. Potrivit legii, unul din cei trei ani de stagiu urma să fie efectuat pe lângă un avocat. Obligația era prevăzută și ca o condiție pentru dobândirea calității de magistrat (practicant judecătoresc). Dacă nu era îndeplinită această condiție, președintele Curții de Apel urma să confere practicantului judecătoresc un concediu, timp în care practicanții aveau să îndeplinească, *"fără întrerupere"* practica pe lângă un avocat. Practicantul își putea alege singur avocatul pe lângă care dorea să facă practica sau președintele Curții de Apel putea cere decanului baroului să-l repartizeze pe lângă un avocat.

Un prim pas legislativ spre unificarea profesiei s-a făcut prin *Legea pentru unificarea funcționării corpului de avocați*, votată în Parlamentul României în ședințele din 10 iunie și 15 iulie 1921. Prin cele trei articole ale sale a urmărit să confere avocaților libertatea de a se înscrie în orice barou din țară. Legea stipula:

art. 1 - orice avocat înscris la unul din barourile din țară va putea pleda în fața oricărei instanțe judecătorești din întreg Regatul și orice avocat înscris la orice barou va putea cere transferarea și înscrierea în alt barou;

art. 2 - orice legi, regulamente, ordonanțe, dispoziții etc. cu caracter local sau regional, moștenite de la Imperiul rus și de la cel austro-ungar, relativ la această lege se abrogă;

art. 3 - Ministerul de Justiție va da instrucțiuni convenite pentru executarea acestei legi în termenul de mai sus fixat.

Dispozițiile legii nu s-au aplicat în totalitate în barourile din Banat, Ardeal și Bucovina. Conducerea unor barouri din aceste zone a refuzat să înscrie avocații proveniți din Regat, cu motivarea că astfel profesiunea de avocat își va pierde din prestanță deoarece acei avocați sunt slab pregătiți, nu cunosc dreptul locului și constituie o concurență pentru

avocații deja existenți. S-au produs incidente la barourile din Cluj, Târgu Mureș și Arad.

EVOLUȚIA LEGISLAȚIEI ȘI STAREA PROFESIEI PÂNĂ ÎN 1948

Prin Legea pentru organizarea corpului de avocați edictată prin Decretul nr. 610 din 19 februarie 1923 s-a preluat din tradiția avocaturii transilvănene (Legea nr. XXXIV din 1874) prevederi referitoare la stagiul și examenul de intrare în barou, precum și tradiții ale avocaturii din Vechiul Regat, respectiv Legea pentru organizarea Corpului de avocați din 1 martie 1907.

La scurt timp, prin Decretul-lege din 1925 pentru modificarea art.120 din legea din 1923, s-a prevăzut că puteau profesa ca avocați toți absolvenții unei facultăți de drept cu o durată de trei ani. S-a deschis calea pătrunderii masive a avocaților din Vechiul Regat în barourile din Transilvania și Banat.

Întâlnirea a două tradiții profesionale diferite a accentuat concurența profesională.

Unificarea profesională a avut merite și s-a confruntat cu tradiții și mentalități profesionale diferite. Dacă în Transilvania și Banat avocații își desfășurau activitatea în birouri riguros organizate, cu "cancelarii", secretari, condici de termene, registre de evidență a cauzelor iar onorariile în cauzele procesuale de stabileau de instanțele judecătorești în baza unui tarif fix (clientul fiind astfel protejat de onorarii exagerate), avocații din Vechiul Regat erau obișnuiți cu o atmosferă de lucru mai relaxată. Mulți aveau, potrivit unui contemporan, biroul într-un buzunar, evidențele și termenele într-un carnet din celălalt buzunar. Existau chiar veritabile butade: *"regătenii îi apostrofează mereu pe "doftorii" ardeleni, iar ardelenii pe regăteni "cu diplome din Paris"!"*

Avocații din Banat erau absolvenți ai facultăților de Drept de la Budapesta, Viena, Pojon (Bratislava), Cluj, Târgu Mureș, Oradea.

După susținerea examenului de licență, studenții urmau cursuri doctorale, iar, după un an, primeau, ca urmare a examenelor susținute, titlul de doctor (în Drept, științe juridice, științe politice). Încă din timpul facultății, se puteau angaja în birourile avocaților, perioada lucrată servea pentru reducerea stagiului. Dacă absolventul deținea titlul de doctor, stagiul profesional era de un an. Stagiul profesional obișnuit era de 3 ani, se desfășura sub îndrumarea unui avocat cu experiență, maestrul fiind aprobat de către Cameră. După efectuarea perioadei de stagiul, se susținea examenul de avocat – "censura". Odată cu promovarea acestuia,

se depunea jurământul, se elibera diploma de avocat, apoi avocatul își putea deschide birou propriu. Examenul pentru dobândirea calității de avocat sau magistrat era comun, candidații aveau aceeași bibliografie, examenul se desfășura în fața aceleiași comisii. Odată cu promovarea examenului, avocatul putea deveni magistrat sau avocat. Ulterior, magistratul putea solicita înscrierea în Barou, fără a susține un alt examen. În perioada interbelică, un mare număr de magistrați/avocați au trecut dintr-o profesie în alta. În perioada stagiului profesional, avocatul stagiar era angajat al maestrului, primea lunar o sumă de bani pentru activitatea desfășurată. Stagiarul nu avea clientelă proprie, nu putea angaja cauze, se putea prezenta în fața instanțelor judecătorești, în substituirea maestrului, pe baza unei procuri emise de către acesta.

În vechiul Regat, situația stagiului era total diferită. Stagiarul își desfășura activitatea independent, putea angaja cauze proprii, imediat după înscrierea pe tabloul avocaților stagiați, nu era obligat să efectueze stagiul în biroul unui avocat definitiv.

Conform noii legi, decanul și consiliul urmau să fie aleși pe timp de trei ani de către o adunare electivă prezidată de fostul decan dacă nu mai candida sau, în caz contrar, de cel mai în vârstă membru al consiliului (din nou, dacă nu candida) sau de cel mai în vârstă dintre avocații prezenți. Votul era obligatoriu și secret iar candidatul la funcție trebuia să aibă o vechime în exercițiul profesiei de cel puțin 10 ani (inclusiv stagiul și anii petrecuți în magistratură, dacă era cazul).

Misiunea decanilor nu a fost una simplă, având să se confrunte cu o serie de animozități, de tensiuni între membrii baroului, alimentate și de opțiunile lor politice diferite, pe care le-a gestionat cu dificultate.

Si atunci, imediat după adoptarea legilor noi, avocații și-au concentrat atenția asupra preluării conducerii baroului: alegerile au stârnit totdeauna nu puține orgolii! Documentele vremii atestă că au existat permanent tensiuni între grupurile de influență conturate în jurul unor personalități puternice, influente, cu vechime în barou!

Erau foarte dese demisiile.

Într-o lucrare monografică despre istoria Baroului Cluj se consemnează că una din demisii a fost înaintată de decanul Baroului Cluj pentru că a fost criticat că l-a invitat la comemorarea lui Avram Iancu pe președintele Uniunii avocaților, Dem. I. Dobrescu.

Un jurnalist amintea despre semnificația funcției în avocatură, deoarece *"precum e decanul așa e și baroul"*, despre *"luptele"* care erau *"și personale dar și pentru principii"* care s-au dat pentru funcții și care au transformat un barou (Baroul Cluj) *"de la preluarea imperiului încoace"* într-un *"vezuv"* care era *pe-aci să se prăpădească sub ruina lavei sale"*.

Alegerile se făceau *„după lupte crâncene și intrigi draconice”*, fără ca să se tempereze spiritele și animozitățile, pentru pregătirea viitoarelor alegeri și, deși baroul a fost organizat de lege pe principiul participării democratice la actul decizional, odată ce și-au desemnat reprezentanții în organismele de conducere, avocații nu și-au mai făcut timp pentru a participa la adunările baroului.

Se pare că nici Adunările electivă nu se bucurau de o participare mai largă având în vedere că anunțurile de convocare au fost însoțite de rugămintea ca avocații să se prezinte *„necon condiționat”*.

În 1925 la Congresul avocaților stagiați din Transilvania și Bucovina ținut la Cluj, tinerii au remarcat că legea asupra unificării barourilor a cuprins reglementări esențiale: principiul obligativității reprezentării prin avocat, impunerea stagiului de trei ani pentru absolvenții Facultăților de drept și al unui stagiu, dar s-a solicitat expres Uniunii avocaților de către Baroul Cluj să nu-i primească pe tinerii avocați din Ardeal în barourile din Vechiul Regat, prin transfer. Avocații decidenți ai barourilor din Ardeal au încercat să se protejeze mai întâi pe ei înșiși prin stoparea pătrunderii în barourile din Transilvania a avocaților din România și apoi prin măsurile vizându-i pe avocații stagiați. Dacă în viziunea avocaților decidenți din barourile transilvănene menținerea condițiilor de intrare în barou de dinainte de unire însemna respect față de profesie, tinerii avocați considerau că exigențele care li s-au impus sunt o cale de a diminua concurența, ținându-i mai mult timp departe de exercitarea liberă a profesiei. Diminuarea duratei stagiului sau chiar desființarea lui au rămas în anii următori deziderate ale absolvenților, neagreate de avocații definitiv. Cererea absolvenților facultăților de drept din toamna anului 1927 de a fi scutiți de stagiul a stârnit proteste din partea avocaților definitiv întruniți în decembrie 1927 la Cluj într-o Adunare a decanilor și a delegaților barourilor din Ardeal și Bucovina. Barourile au privit cu rezerve dorința absolvenților de a ajunge cât mai repede la statutul de avocat definitiv, printre altele, și din dorința de a se proteja de *„inflația”* de avocați.

S-a ajuns la situația *„ca avocatura să fie profesiunea în care intră cine vrea”* și *„face ce vrea”*.

S-a continuat reformarea legislației profesiei de avocat prin crearea de condiții unitare de admitere în Corpul avocaților, obligativitatea doctoratului în drept și examen unitar pentru avocați și magistrați organizat în centrele universitare prin comisii mixte (profesori universitari, înalți magistrați și avocați).

Legea pentru organizarea corpului de avocați din 28 decembrie 1931 a introdus norme existente demult în apusul Europei: stagiul și examenul. Legea a fost completată prin dispozițiile tranzitorii cuprinse în Legea din 6 aprilie 1932.

Legea dădea dreptul absolvenților ca din prima zi de stagiu, pe baza unei delegații generale să fie abilitați avocați, la judecătoria, cu competența prevăzută expres de lege.

Barourile române au ajuns să dețină recordul la cel mai mare procentaj de avocați prin comparație cu populația țării: un avocat la 1.300 de locuitori. În Franța, Italia, Germania, Belgia, Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia statisticile arătau un avocat de la 2.800 la 6.200 de locuitori. Parisul, cu peste patru milioane de locuitori avea 1.772 avocați și 611 stagiați. Bucureștiul avea peste 2.800 de avocați definitiv și 2.000 de stagiați.

Tensiunile între generații s-au acutizat în deceniul al patrulea. În ianuarie 1935 studenții de la Facultatea de drept din București au declanșat o grevă în timpul căreia au strigat pe străzile capitalei "*Jos legea avocaților*". Cei de la Cluj s-au solidarizat cu ei, considerând legea avocaților un "*privilegiu de castă*". Decanii barourilor au fost fermi, mai hotărâți să nu facă schimbări. Întruniți în 9 februarie 1935 într-o Adunare generală extraordinară au votat o moțiune prin care s-au pronunțat împotriva modificării Legii Corpului de avocați și au declarat, în principiu, greva generală a avocaților din România.

Avocații au dispus convocarea colegilor parlamentari la Uniunea avocaților pentru a se constitui un grup parlamentar al avocaților și a-i ruga să lupte pentru apărarea Corpului; s-a convenit ca decizia luată de președintele Uniunii cu privire la apărarea Corpului să fie comunicată de o comisie Primului Ministru, Ministrului Justiției și președinților celor două camere legislative. Menținerea legii organice din 28 decembrie 1931 cu privire la stagiul și admiterea în barouri a fost reafirmată la Congresul general al avocaților din septembrie 1935 de la Târgu Mureș.

Ce au cerut studenții și tinerii avocați? 1. să se admită înscrierea ca stagiar doar cu licența în drept, iar doctoratul în drept să fie obligatoriu doar pentru definitivare, 2. reducerea stagiului de la trei la doi ani, "*timp suficient cu familiarizarea cu tehnica și subtilitățile carierei avocațiale*", 3. examenul de liberă practică avocațială să fie echivalent cu cel de intrare în magistratură, urmând ca cei admiși, în ordinea clasificării să poată intra definitiv în magistratură sau avocatură, la cerere, 4. respectarea de către barouri a art. 90 din Legea din 1931 care impune ca, pentru lucrările în birou, avocatul să nu poată întrebuința, în afară de dactilograf, decât stagiați sau avocați, 5. aplicarea art. 101 din lege care prevede radierea din barou a celor care nu au practicat efectiv avocatura în ultimii doi ani, 6. să se reglementeze prin lege îmbunătățirea stării deplorabile a stagiilor care muncesc o zi întreagă pentru o remunerație lunară.

Pentru îndeplinirea acestei din urmă cerințe s-a solicitat: a. să se impună un timbru obligatoriu de asistență a stagiilor din care să fie echitabil remunerați cei care nu au vreo situație în barou, repartizându-i la

asistența judiciară, b. impunerea titlului de doctor pentru admitere în magistratură, *"instituție care, prin rațiunea ei de a fi reclamă o pregătire superioară"*, c. drept al stagiariilor să facă acte de notariat, d. *"având în vedere situația alarmantă, din punct de vedere național, a barourilor...(s-a solicitat) numerus clausus pentru o perioadă de 10 ani"*.

S-a pus în discuție statutul avocaților definitiv și înlăturarea celor inactivi; s-a pus în discuție statutul magistraților, astfel încât aceștia să nu fie favorizați prin lege comparativ cu avocații, astfel că dobândirea titlului de magistrat să fie condiționată de calitatea de doctor în drept. S-a afirmat cu tărie că, prin solicitările făcute *"tânăra generație își pretinde dreptul la muncă, dreptul la viață"*.

Problemele profesionale ale avocaților s-au dezbătut la nivel local în cadrul adunărilor generale ale barourilor și la nivel național în cadrul Congreselor naționale ale avocaților sau adunărilor Consiliului general al Uniunii avocaților. O oportunitate pentru avocații din România întregită de a socializa, de a se cunoaște între ei, Congresele avocaților au dobândit treptat o importanță crescândă. Odată cu intrarea în vigoare a legii din 1931, Congresul avocaților a devenit un organ superior al corpului de avocați, ale cărui decizii erau obligatorii pentru toate barourile și apropiat pe avocații români.

Cu toate acestea, probleme pragmatice care au rezultat din unirea politică, precum unificarea legislativă, au stârnit îndelungi controverse.

În 1935, la Consfătuirea Barourilor din Ardeal și Banat s-a prezentat un raport referitor la *Jalnica situație materială și morală a avocaților din Ardeal și Banat* în care a ridicat problema pauperizării avocaților (circa 80-85% din avocați trăiau în mizerie) și a proletarizării profesiei, situația amenințând *"să se transforme într-o gravă problemă socială, în problema șomajului avocaților, a proletarizării și a anarhizării elitei intelectuale ale țării"*. Cauzele *"ruinei materiale"* a avocaților erau, în opinia lui, *"supraproducția de titrați în drept"*, de după război, fiscalitatea excesivă, absurdă, încât cetățeanul nu e încurajat să apeleze la serviciile justiției, legea timbrului care i-a transformat pe avocați în *"plasatori de timbre"* și pe magistrați în *"controlori fiscali"* degradând rolul magistraturii și al avocaturii, criza economico-financiară, demagogia politică, dar și o criză morală, de degradarea pregătirii avocaților. Avocatura a tins să se transforme *"într-o instituție de samsari anonimi, cu o cultură superficială sau în advocați lipsiți de prestigiul și demnitatea indispensabilă exercitării acestei profesii oneste"*.

Una din cauzele dificultăților financiare ale avocaților a fost concurența pentru clientelă.

În dorința de a asigura o concurență loială s-au luat și măsuri pentru înlăturarea reclamei.

Alături de apărarea profesiei Corpul avocaților a fost preocupat și de protecția socială a avocaților.

Apărarea profesiei de concurența neloială a vizat și *avocatura clandestină*. Uniunea avocaților a încercat în 1939 să găsească soluții la această problemă pornind de la constatarea că „o seamă de oameni *nechemăți și necalificați*” fac concurență neloială avocaților, printre aceștia numărându-se alături de samsarii de procese propriu-ziși, unii funcționari judecătorești care fac incursiuni în domeniul rezervat avocaților, unii funcționari ieșiți la pensie și ofițeri deblocați. Se afirma cu tărie că „*Uniunea avocaților este ferm hotărâtă să caute prin toate mijloacele să curme această stare de lucruri și să curețe profesiunea de avocat de acești paraziti ai ei*”.

Pe fondul acestei stări de lucruri, Decanul Baroului București, Iorgu Petrovici a inițiat aplicarea lui *numerus clausus* în breasla avocaților, ca o modalitate de a stopa intrarea în barouri; se viza suspendarea oricărei înscrieri în barou, pe timp limitat, de 7-10 ani, deoarece numărul stagiarilor era foarte mare (3.600). La inițiativa avocatului Istrate Micescu o parte din membrii baroului din București s-au constituit la 16 februarie 1935 în *Asociația națională a avocaților creștini* al cărei prim obiectiv a fost obținerea, prin lege, a aplicării imediate în barou a lui *numerus clausus* pe care l-au numit *numerus romanus*. În luna septembrie 1935 la Congresul general al Corpului avocaților din Târgu Mureș, la cererea Uniunii avocaților, s-a ajuns la o dezbatere în barouri privind aplicarea acestor masuri.

Barourile au fost puse în situația de a examina problema românizării barourilor pentru soluționarea crizei avocaturii, a „*bolii barourilor*”, boală determinată de contextul economic și social și de măsuri demagogice care au dus la „*o bolnăvicioasă suprapopulare a barourilor*”. În anii 1939- 1940 dezbaterile privind proletarizarea profesiei și degradarea acesteia au fost înlocuite cu subiectul gingaș al „românizării profesiei”. În 1939 s-a elaborat Anteproiectul legii pentru reorganizarea corpului de avocați, prin care se urmărea, potrivit ministrului Victor Iamandi, să se „*asigure neapărat primatul etnic în barouri*”. Se stipula în anteproiect că proporția avocaților pe minorități într-un barou se fixează de consiliul baroului respectiv în raport cu numărul diverselor naționalități din județ.

Odată cu edictarea Decretului-lege nr. 2650 din 8 august 1940 a început procesul regretabil de purificare a avocaturii, respectiv interzicerea practicării avocaturii de către evrei. S-a decis ca după data de 31 august consiliul unui barou să numească curatori speciali pe lângă fiecare avocat evreu, pentru lichidarea proceselor și cauzelor judiciare pe care le aveau angajate; la numirea curatorilor speciali urmau să fie preferați avocații tineri, în special cei care au fost concentrați sau mobilizați.

Mersul istoriei s-a schimbat dramatic la sfârșitul lunii august 1940.

Primul act al dictaturii regimului Antonescu a fost Legea nr. 509/5 septembrie 1940 prin care Uniunea Avocaților din Romania a fost desființată și s-a reorganizat prin lege transformându-se în Uniunea Barourilor din România.

Legea a constituit o organizare conjuncturală a Corpului de avocați.

Potrivit legii, în orașele în care funcționau tribunale se înființau barouri. Uniunea Barourilor din România și barourile erau instituții de drept public, decanul trebuia să aibă o vechime în profesie de 15 ani, să fie bun creștin; durata mandatului său era de 5 ani. Fostul decan ar fi devenit membru de drept al Consiliului baroului, devenind consilier.

Baroul și Consiliul baroului puteau fi dizolvate la propunerea Ministerului Justiției, care putea să numească chiar și o conducere interimară a baroului.

Legea nr. 440/08.08.1940 a exclus evreei din avocatura prin revizuirea barourilor. Decretul-lege nr. 3847 din 16 octombrie 1940 a continuat "purificarea"!

Apariția Legii nr. 643/19 decembrie 1944 a impus obligația barourilor de a verifica avocații sub aspectul demnității și incompatibilității morale. A început epurarea avocaților. Legea stabilea obligația barourilor de a verifica avocații sub aspectul demnității/nedemnității profesionale. Consiliile barourilor erau obligate, din oficiu sau la sesizarea oricărei persoane, să verifice dacă avocatul cercetat se face vinovat de săvârșirea unor fapte de natură a aduce atingere prestigiului profesiei. Era considerat nedemn avocatul care:

- s-a pus în slujba fascismului sau a hitleriștilor;
- a introdus, susținut sau propagat ideile fasciste, hitleriste sau legionare;
- a fost membru în asociații care propagau astfel de idei;
- a activat într-o organizație militară, paramilitară, fascistă sau hitleristă;
- în exercitarea profesiei sau în cadrul activităților desfășurate, s-a dat, față de colegi, la violențe, abuzuri sau a hotărât excluderea din corp (a avocaților evrei – n.ns.).

Au fost înființate comisiile de cercetare. Acestea desemnau un avocat raportor, care punea în vedere învinutului acuzele aduse. În termen de 3 zile, învinutul urma să depună la Barou apărările de care înțelegea să se folosească (martori, înscrisuri). Sesizarea Comisiei se putea face de către orice persoană interesată (erau luate în cercetare și sesizările anonime). După întocmirea raportului, era sesizată Comisia de Apel, care pronunța o hotărâre executorie. Hotărârile erau pronunțate în unanimitate și puteau fi atacate la Comisia Permanentă a Uniunii Barourilor, în termen de 10 zile.

Comisia putea pronunța hotărâri de achitare (foarte puține), interdicția de a profesa, pe o durată de la 2 la 5 ani, sau, cea mai gravă pedeapsă – excluderea din profesie. În cazul excluderii, avocatul pierdea dreptul la pensie. Cei mai mulți avocați supuși epurării au fost cei de naționalitate germană, suspectați că au fost membrii Grupului Etnic German sau au colaborat cu trupele germane. Au fost victimele unor astfel de hotărâri și avocații de naționalitate română, bănuți de legături cu cercurile revoluționare, apoi cei care au luptat pe frontul antisovietic sau au avut simpatii față de mișcarea legionară.

S-a contestat ulterior activitatea acestor comisii: modul în care au fost alcătuite (nu s-au respectat dispozițiile legii privind vechimea în profesie a membrilor comisiilor), subiectivismul unor membri care aveau de plătit polițe avocaților ce au aplicat legea rasială din anul 1940 etc.

Prin aplicarea acestei legi, au fost îndepărtați din profesie un mare număr de avocați de naționalitate germană, dar și de naționalitate română și maghiară, pe considerentul că au avut simpatii față de armata germană sau au activat în organizații de prietenie româno-germane.

Prin Legea nr. 363/30 decembrie 1947 pentru constituirea Statului român în Republica Populară Română, s-a impus avocaților depunerea unui nou jurământ în termen de 3 zile:

"Jur de a fi credincios poporului și de a apăra Republica Populară Română împotriva dușmanilor din afară și dinăuntru.

Jur a respecta legile Republicei Populare Române și de a păstra secretul în serviciu".

Jurământul era specific și a fost dat de toți funcționarii publici!

PROFESIA DE AVOCAT ÎNTRE 1948-1989

La scurt timp, prin Legea 3/1948 s-au desființat Barourile și s-au înființat Colegiile de avocați din România prin reorganizarea barourilor existente. Legea a preluat în parte criteriile de "epurare", "democratizare" sau "purificare" ale legislației anterioare. Au fost excluși din profesie numeroși avocați, fără declararea oficială a motivelor. Majoritatea pentru delictul de opinie.

Ministrul Justiției aprecia: *"Corpul avocaților a fost cel mai din urmă care a înțeles să se încadreze în ritmul vremii".*

Avocații care nu au fost tolerați de regimul politic au dispărut.

Au fost desființate consiliile barourilor, fiind înlocuite de comisiile interimare. Acest act normativ a avut un efect prelungit în timp asupra profesiei.

Politica puterii față de Corpul Avocaților a produs efecte până în anul 1990. Uneori și în prezent există o "nostalgie" a subordonării față de Minister!

Potrivit dispozițiilor legii, avocații erau obligați să depună cereri de înscriere în Colegiu până la data de 31 ianuarie 1948. În mod expres, se prevedea că nu vor putea profesa decât persoanele care vor dovedi că îndeplineau următoarele condiții: au exercitat efectiv profesia de avocat (trebuiau justificate minim 10 cauze pe an în fața instanțelor), avocatura a constituit principala sursă de existență, au exercitat profesia în mod demn și nu au avut atitudini antidemocratice în viața publică sau profesională. Fiecare avocat trebuia să completeze un chestionar amplu, care se depunea la Comisie și se verifica amănunțit.

Cererea de înscriere era analizată de către o Comisie formată din 3 membri. Aceștia studiau raportul întocmit de către un consilier raportor și decideau admiterea sau respingerea cererii. Comisiile nu erau obligate să justifice hotărârea adoptată. Hotărârile erau definitive, dar puteau fi atacate cu recurs la Uniunea Colegiilor. Recursurile, în marea lor majoritate, erau respinse. Legea mai prevedea că toate cererile formulate după data de 31 ianuarie 1948 (indiferent de motiv) trebuie respinse ca tardive.

Din cuprinsul legii, rezultă faptul că puteau fi înscriși în Colegiu doar avocații care nu aveau altă sursă de existență decât avocatura. Majoritatea avocaților aveau în proprietate locuințe, terenuri agricole, imobile închiriate, din care realizau venituri.

O categorie aparte o reprezentau avocații în vârstă, aflați aproape de pensionare. Aceștia au fost sfătuiți să solicite pensionarea, pentru a nu mai fi trecuți prin filtrul comisiilor de verificare. După întocmirea dosarului de pensionare, dosarul se trimitea la Casa Centrală de Pensii, care, după verificare, comunica avocatului că nu poate beneficia de pensie, deoarece nu îndeplinea condițiile. De regulă se constata că avea alte surse de venit.

Veteranii de pe frontul de est în al doilea Război mondial și avocații care au făcut parte din partidele istorice au fost respinși la înscrierea în Barou. La fel s-a procedat cu foștii decani ai Baroului, consilierii – unii personalități remarcabile. Toți au rămas fără surse de existență, după naționalizare.

În perioada 1950-1954, elitele avocaturii, foștii membri ai partidelor politice, demnitari, pretori, prefecți au fost reținuți de către organele de Miliție/Securitate (pentru verificări), anchetați, trimiși în lagărele de

muncă și în închisorile comuniste – pentru reeducare –, majoritatea fără a fi judecați. Unii au plătit cu prețul vieții pentru acuze imaginare.

S-a redus drastic numărul avocaților care au fost înscriși în colegiile nou înființate.

Legea nr.39/13 februarie 1950 a pregătit transformarea profesiei după modelul sovietic. Acest act normativ stabilea o nouă politică de primire în avocatură. Se puteau înscrie în Colegiu absolvenții școlilor juridice cu durată de un an. Nu puteau exercita profesia (deși aveau calitatea de avocat cu studii complete și chiar doctorate) moșierii, fabricanții sau cei care au exploatat munca salariată, cei care au fost condamnați pentru infracțiuni care aduceau atingere bazei economice sau bazei sociale ale României.

Potrivit Instrucțiunilor Ministerului Justiției, avocații aveau sarcina de a apăra interesele justițiabililor, potrivit "adevărului material și după principiile legalității socialiste".

Articolul 34 al legii prevedea dreptul avocatului, care avea o vechime de un an, să beneficieze de concediul legal de odihnă, plătit din fondul Colegiului, durata acestuia fiind asimilată salariilor din câmpul muncii.

Suma achitată avocatului pe perioada concediului era stabilită de către conducerea Colegiului.

Avocatura era subordonată Ministerului Justiției, se exercita în cadrul Colegiilor de Avocați, unde s-au înființat Birouri Colective de Asistență Juridică, ce funcționau pe lângă fiecare instanță.

În anul 1952, se produce o nouă reorganizare a profesiei, are loc desființarea Barourilor raionale. Avocații din aceste Barouri vor face parte din Colegiul Avocaților regional.

Decretul nr. 281/21 iulie 1954 a deschis calea "colectivizării" profesiei de avocat. Fără a analiza amănunțit acest act normativ, consider necesar a scoate în evidență câteva dintre principalele prevederi ale acestuia.

Avocatura era subordonată Ministerului Justiției, care stabilea direcțiile de dezvoltare ale acesteia. Consiliul Colegiului era format dintr-un număr de membri, stabilit în funcție de numărul avocaților care erau înscriși. Consiliul era ales pe o durată de 2 ani. Acesta și Adunarea generală desemnau/alegeau președintele Colegiului. O perioadă, președintele Colegiului era persoana angajată și retribuită.

În articolul 26, se prevedea, în mod expres, că puteau fi primiți în Barou, ca avocați pledanți, și persoanele care nu erau absolvenți ai unor

facultăți de științe juridice sau ai unei școli juridice, organizate de către Ministerul Justiției, dar care au avut calitatea de judecători, procurori, anchetatori penali sau jurisconșulți, timp de 3 ani.

Acest act normativ a fost în vigoare, cu mici modificări, până la data de 28 februarie 1990, dată la care a fost promulgat Decretul Lege nr.90, act normativ care a deschis calea transformării profesiei, a creat premisele apariției Legii nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat. Au fost organizate formele actuale de exercitare a profesiei.

PROFESIA DE AVOCAT. OBLIGAȚII FAȚĂ DE SOCIETATE

Legea nr. 51/1995 a fost modificată și completată în mai multe rânduri, adesea necorelat. În prezent, reglementările trebuie să fie perfecționate, fără a se ignora esențialul: garanțiile exercitării profesiei pe bază de lege trebuie să satisfacă prioritar nevoi ale celor care recurg la servicii profesionale calificate, iar valorile și principiile sacrosante ale profesiei trebuie reglementat la nivel legal!

Nu mi-am propus să analizez evoluția cadrului legislativ al profesiei. Interesează cadrul instituțional care este în prezent reglementat prin lege și modul în care Corpul profesional se implică în viața cetății.

*

Avocații au multiple obligații: față de clienți; față de propria profesie și instituțiile acesteia, față de sistemul judiciar, dar și față de societate, în ansamblul său.

Corpul profesional al avocaților, astfel cum acesta este organizat prin legi nu își poate îndeplini obligațiile față de sistemul judiciar și față de societate decât dacă există poziții și soluții decise cu consultarea prealabilă a avocaților.

Istoria profesiei de avocat în România de după Războiul de întregire demonstrează prin fapte că avocaturii române nu i-a fost, nu îi este și nu poate să-i fie hărăzită "înțepenirea istorică".

Avocatul român are încă dreptul să se măsoare cu istoria, față de istoria profesiei sale!

Modelul cultural al profesiei de avocat specific vremurilor din preajma și de după anul 1918, a dezvăluit "factura morală" trainică a avocatului român, bazată pe valori autentice profesionale și morale. Avem

obligația să-l evidențiem fără ca profesia să fie menită a "îngheța" în acest proiect.

Dimpotrivă! Vremurile s-au schimbat și sunt în continuă schimbare.

Viața profesională de zi cu zi demonstrează că în profesia de avocat se confruntă tradițiile cu pragmatismul într-un mediu real în care se aplică norme juridice moderne într-o realitate care, cu încăpățănare, acceptă greu noutățile și ține la "mentalități"!

Legislația nouă conține un import masiv de norme juridice. Inevitabil mersul procedurilor judiciare și extrajudiciare este și va fi încă distorsionat.

Reconstrucția culturii juridice corespunzătoare Noilor Coduri va mai dura.

Echilibrul în interpretarea și aplicarea legii, reconstrucția mentalităților și deprinderilor în înțelegerea, interpretarea și aplicarea regulilor din Noile coduri sunt esențiale.

Legiuitorul însuși stă încă "la masă" pentru a finaliza opțiuni legislative propuse cu caracter corectiv.

Viața demonstrează că nimeni nu are monopolul adevărului, monopolul soluțiilor corecte sau al răspunsului corect, unic.

Avocații au susținut și susțin totdeauna corectarea unor posibile erori, printr-o acțiune subordonată postulatului potrivit căruia dreptatea judiciară se împarte de oameni pentru oameni, ființe sortite greșelii, iar justiția făcută "omenos" este poarta înțelegerii corecte a rolului avocatului în Cetate.

Ce este important pentru avocați? Să transmită cetățenilor că valorile promovate de profesie sunt valori supreme pentru cei care apără dreptul și cred în lege!

Baroul național român, în accepțiunea pe care tradiția organizatorică impusă după Marea Unire a impus-o instituțional prin organizarea Uniunii Avocaților din România, nu a rezistat istoriei!

În prezent, se impune o distincție: Uniunea Națională a Barourilor din România nu este Uniunea Avocaților din România! Avocații nu au raporturi directe decât cu barourile din care fac parte.

Membrii UNBR sunt barourile!

Și în prezent sunt voci care promovează și susțin ca organizarea și funcționarea instituțiilor profesiei cu vocație națională să funcționeze după modelul statelor federale, iar baroul local să devină "independent", fiind insuficientă "autonomia" prevăzută de legea actuală!

Cine știe ce este hărăzit baroului român, mult mai slab dacă nu este unit, în fața pericolelor ce bântuie profesia de avocat pe plan european și mondial!

Vremurile s-au schimbat atât de mult, încât în ultimii 2-3 ani au determinat reforme ale sistemelor de justiție în toată lumea. Nu numai în Ungaria sau Polonia. Și în Franța legile justiției sunt controversate cu privire la independența parchetului, independența avocatului etc.

În plus, în mod particular, România ultimilor douăzeci de ani, cu o complicitate "suspectă" a autorităților a permis și permite exercitarea fără drept a profesiei de avocat, uzurparea titlului profesional de avocat, iar după 2007, chiar "exportul" de titluri profesionale falsificate privind calitatea de avocat cu vocația de a exercita profesia în Uniunea Europeană.

Statele europene civilizate nu pot înțelege cum în România o "avocatură paralelă", autorizată cu încălcarea legii de judecători români și menținută și întreținută de procurori și judecători, dar și de autorități administrative, funcționează și ocupă spațiul public concomitent cu o altă creație - "statul paralel" !

Se pare că mediul este prielnic celor care sunt "în paralel"!

Fiecare dintre noi, avocații, în funcție de "agenda profesională" urmărim cu atenție orice proiect de act normativ care are tangență cu profesia încă din faza publicării spre dezbatere publică, pentru a avea timp pentru o reacție bine fundamentată.

Viața intensă și accelerată din incinta instanțelor, mișcarea continuă sub presiunea timpului și a nevoii de ocupație profesională reală, ziua profesională împărțită între obligații și clienți, impun profesiei un ritm aparte, caracterizat printr-o atmosferă de grabă, de preocupare, în continuă căutare de soluții rapide pentru propria existența profesională.

Nerealizările, eșecurile sunt adesea explicate prin "starea profesiei"! Adesea ne mulțumim să adoptăm soluții, opinii, modalități de abordare în funcție de ceea ce auzim, ori ni se comunică, zilnic, mai ales de cei care au interes, au acest rol, au timp!

Nu este vreme pentru verificări privind zvonurile, soluțiile, mai ales dacă "ne convin"!

Profesia, în ansamblu, însă, nu își poate permite reacții emoționale la evenimentele și "vremurile" sub care trăim! Putem provoca dezbinări, reacții care ar viza ori "eticheta" toată profesia, acuze de "partizanat politic", etc.

Experiența "colectivismului în profesia de avocat", care a făcut în istorie mult rău dezvoltării profesiei, determină o poziție de expectativă a profesiei în ansamblul său deoarece profesia ar trebui implicată doar cu convingerea că majoritatea avocaților în numele cărora se vorbește, mai ales în public, au aceeași părere cu cel care vorbește în numele avocaților!

Situația este mult mai gravă în contextul actual, în care justiția a ajuns o miză politică.

Avocații știu că este prioritară remediarea încrederii cetățeanului în justiție, fără de care nu mai există justiție! Nici încredere în avocat!

Asta se întâmplă atunci când lipsesc reglementări menite să țină pasul cu vremurile, să asigure garanții pentru drepturile fundamentale ale cetățeanului și implicit pentru buna funcționare a sistemului de justiție prin accesul la justiție, echilibrarea balanței între acuzare și apărare, etc.. Un proces de recâștigare a încrederii durează ani, dar pentru asta trebuie să existe un început.

Legile nu pot ține pasul cu vremurile.

De aceea, avem nevoie de mai mult efort decât oricând pentru a impune forța argumentului logic al avocaților în interpretarea și aplicarea corectă a legii.

Și, nu în ultimul rând, avem nevoie de unitate în rândul profesiilor implicate în sistemul de justiție, după modelul responsabilității și puterii de conlucrare în construcția instituțională a Statului român modern pe care au dovedit-o generațiile care au realizat Marea Unire!

av. dr. Gheorghe Florea

Președintele Uniunii Naționale a Barourilor din România